

Петро ІВАНИШИН,
 orcid.org/0000-0002-9624-0994
 доктор філологічних наук,
 професор, завідувач кафедри української літератури та теорії літератури
 Дрогобицького державного педагогічного
 університету імені Івана Франка (Україна, Дрогобич)
 pivanyshyn@gmail.com

НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ В НЕОКОЛОНІАЛЬНІЙ КРАЇНІ: ГЕРМЕНЕВТИЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ НА БАЗІ КЛАСИЧНО-НАЦІОНАЛІСТИЧНОГО ДОСВІДУ

В статті на основі досвіду класичного українського націоналізму, узагальненого передусім у працях В. Іванишина та Д. Яроша, досліджується питання можливості національної революції в неоколоніальній державі. Встановлюється коло основопонять, що стосуються революції: внутрішніх і зовнішніх, національних і соціальних, національних та імперських. Наводяться фактори успіху національної революції в неокolonії.

Ключові слова: національна революція, націоналізм, неокolonія, імперіалізм, ОУН.

Літ. 8.

Petro IVANYSHYN,
 PhD hab. (Philology),
 Professor, Head of the Department
 of Ukrainian Literature and Theory of Literature,
 Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
 (Ukraine, Drohobych)
 pivanyshyn@gmail.com

NATIONAL REVOLUTION IN THE NEOCOLONIAL COUNTRY: HERMENEUTIC INTERPRETATION ON THE BASIS OF CLASSICAL-NATIONALIST EXPERIENCE

In the article, based on the experience of classical Ukrainian nationalism and primarily generalized in the writings of V. Ivanyshyn and D. Yarosh, the question of possibility of a national revolution in the neocolonial state is interpreted. It is indicated that this is one of the most difficult issues of modern political philosophy, historiography and political science.

From the point of view of the national-existential hermeneutics, the author dwells only on certain aspects of the aforementioned problem at the example of a concrete post-colonial state – Ukraine, appealing – first of all – to the classical Ukrainian national-centric experience. It establishes a set of foundations which concerns revolutions: internal and external, national and social, national and imperial. And, also, the sum of the leading concepts: revolution and national revolution, types of revolution, revolutionary situation, empire and national state, colony and neocolony, nationalism, imperialism and neocolonialism. The factors of success of the national revolution in a neocolony are specified.

In contrast to the colonies, which dependence on metropolitan states-empires was and is obvious, in states-neocolonies this dependence is not officially advertised. Therefore, neocolonialism should be considered as a form of concealed imperialism (colonialism), when, instead of direct political or military control, the state-empire uses other, less obvious, primarily cultural and economic means of conquest and exploitation (often through international financial, economic and cultural organizations) of sovereign states (often their former colonies), which, after all, has direct political consequences.

With the independence of Ukraine in 1991, a new state appeared on the world's map, which, unfortunately, steadily changed into a neocolony. The first person who clearly noticed and substantiated this was the nationalist philosopher and ideologist Vasyl Ivanyshyn (1944 – 2007). Relying on the experience of classical Ukrainian nationalism, he suggested a national and liberational revolutionary way of escape from a critical political situation. After V. Ivanyshyn's death in 2007, his – Bandera's in essence – conception was most thoroughly developed by his student and follower Dmytro Yarosh.

Distinguishing between the two main types of revolutions – external and internal, two more subtypes should be distinguished within it. It is an external national revolution as national and the liberation struggle against an external invader (for example, the struggle of the OUN and the UPA against Russian subjugators). But as to the external imperial (separatist) pseudo-revolution, it is essentially but a revanchist provocation. The internal social revolution (directed to solve social issues) and the internal national revolution as a national liberation struggle with neocolonial regimes of internal occupation should also be distinguished.

The theory and practice of classical Ukrainian nationalism proves that any other – than a national revolution – way of successful and long-term overcoming of neocolonialism (as well as obvious colonialism) hardly exists.

Key words: national revolution, nationalism, neo-colony, imperialism, OUN.

Ref. 8.

Петр ИВАНИШИН,
доктор филологических наук,
профессор, заведующий кафедрой
украинской литературы и теории литературы
Дрогобычского государственного педагогического
университета имени Ивана Франко (Украина, Дрогобыч)
pivanyshyn@gmail.com

НАЦИОНАЛЬНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ В НЕКОЛОНИАЛЬНОЙ СТРАНЕ: ГЕРМЕНЕВТИЧЕСКОЕ ТОЛКОВАНИЕ НА БАЗЕ КЛАССИЧЕСКИ-НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКОГО ОПЫТА

В статье на основе опыта классического украинского национализма, обобщенного прежде всего в трудах В. Иванишина и Д. Яроша, исследуется вопрос о возможности национальной революции в неоколониальном государстве. Устанавливается круг основопонятий, касающихся революций: внутренних и внешних, национальных и социальных, национальных и имперских. Приводятся факторы успеха национальной революции в неоколонии.

Ключевые слова: национальная революция, национализм, неоколония, империализм, ОУН.

Лит. 8.

Постановка проблеми. Одне із найскладніших питань новітньої політичної філософії, історіографії та політології можна сформулювати наступним чином: чи можлива національна революція в неоколоніальній ситуації? Зокрема коли йдеться про суспільно-політичний та культурний простір країн-неоколоній початку ХХІ століття. Країн, котрі мають усі зовнішні атрибути незалежної, суверенної національної держави, однак при цьому титульна нація перебуває в жалюгідному, занедбаному духовно-культурному та соціально-економічному стані, стані, що нагадує часи підколоніального періоду.

Аналіз досліджень. Питання це потребує докладних і масштабних інтердисциплінарних досліджень. Зокрема йдеться про поглиблений методологічний аналіз ідеологічних праць новітнього українського націоналізму, що спираються на попередній досвід філософів та політичних практиків української національної ідеї. На жаль, досі маємо лише окремі, епізодичні аналітичні спроби такого типу в роботах О. Багана, І. Загребельного, С. Квіта, Б. Червака та ін. Це увиразнює актуальність нашої студії.

Мета статті. У цьому невеличкому розмислі спробуємо з позицій націософської (національно-екзистенціальної) герменевтики зупинитися лише на окремих аспектах поставленої проблеми на прикладі конкретної постколоніальної держави – України, звернувшись насамперед до класичного українського націоцентричного досвіду, вираженого в працях відомих націоналістичних ідеологів – Василя Іванишина та Дмитра Яроша. Отже, метою роботи є аналіз студій В. Іванишина та Д. Яроша у світлі поставленої проблеми: можливості національної революції в неоколоніальній країні (Україні).

Виклад основного матеріалу. Насамперед уточнимо основні поняття, спираючись на довід попередніх студій.

Імпериалізм (колоніалізм) та його прихований апатридський варіант – космополітизм – варто передусім розглядати як один із двох базових типів суспільного світогляду – ідеологію націо-

нальної несвободи, поневолення однією нацією інших. Націоналізм натомість є іншим основним типом суспільного світогляду – ідеологією національної свободи, тобто стратегією та практикою розвитку вільного національного буття. Революцію розглядаємо як відмінну від інших суспільних подій (еволюції, реформування, перевороту, повстання, бунту) фундаментальну, якісну структурну зміну однієї системи іншою, котра відбувається протягом певного (не завжди короткого) часового проміжку. Стосовно різних систем розрізняють різні типи революцій: політичні, культурні, цивілізаційні, естетичні, релігійні, економічні, технічні, наукові, інтелектуальні та ін. Відповідно до поневолювача виділяють зовнішні (коли окупант є чужоземцем) чи внутрішні (коли якісної зміни потребує система влади, що складається із власних громадян) революції. А відповідно до кінцевої мети та інтересів – соціальні (класові, стратумні) чи національні (в інтересах цілої нації). Відповідно до методів, політичні революції є мирними (причому як законними, зокрема парламентськими, так і напів- або й цілком нелегітимними), немирними (збройними) чи поєднувати обидві форми протистоянь.

Передумовою початку революції є наявність революційної ситуації. Її доволі точно окреслює сучасний дослідник Джек Голдстоун, коли вказує, що революції «трапляються лише тоді, коли правителі слабнуть і опиняються в ізоляції, коли еліти нападають на владу, замість того, щоб її захищати, а люди починають відчувати себе частиною численної, згуртованої і сповненої правоти групи, котра здатна діяти спільно заради змін» [5, 14].

Поняття національної революції належить до політичних і добре окреслено у філософії Степана Бандери: «...національною революцією називаємо революційне змагання якогось народу проти чужоземного поневолення, визиску, позбавлення прав і можливостей свobodного розвитку». Метою такого типу революції є постання національної держави українців: «Завершенням національно-визвольної революції має бути відбудова і закріплення Самостійної Соборної Української держави». Однак, розглядаючи різні типи суспільних змін, С.Бандера ототожнював національні революції лише із зовнішніми (національно-визвольними), протиставляючи їх внутрішнім (соціальним, класовим), котрі мають на меті тільки «зміну державного і суспільного устрою, відсунення від влади правлячих кіл чи шарів і т. п.» [3, 534–535].

Проте історико-політична дійсність, особливо процес деколонізації після Другої світової, зумовила появу великої кількості незалежних країн. Лише з 1945 по 1968 рр. 66 нових держав з'явилося на карті світу. Однак ці постколоніальні системи переважно не спромоглися стати державами національними і в суті своїй були політичними утвореннями нового типу, державами-неоколоніями. Швидко стало зрозуміло, що «формальне звільнення від колоніальної влади – це не кульмінація, а етап; вирішальний і необхідний, але все ж таки тільки етап» [4, 278]. Таке усвідомлення супроводжувалось відчутними розчаруваннями та почуттям незавершеності революційного процесу. Характерним у цьому плані може бути індонезійський досвід, коли у 1964 р. одним із ключових гасел незадоволеного суспільства стало наступне: «Революція не закінчена!». Це гасло, на думку Кліфорда Гірца, виражало передусім постколоніальну незавершеність «ідейного переходу до уявлення про державу як про систематично організовану національну спільноту» [4, 261, 264], тобто до уявлення про національну державу.

На відміну від колоній, де залежність від метропольних держав-імперій була і є очевидною, у державах-неоколоніях ця залежність офіційно не афішується. Тому **неоколоніалізм доречно розглядати як форму прихованого імперіалізму (колоніалізму)**, коли замість прямого політичного чи військового контролю, держава-імперія використовує інші, менш очевидні, передусім культурні та економічні, засоби підкорення та експлуатації (часто через міжнародні фінансово-економічні та культурні організації) суверенних держав (незрідка своїх колишніх колоній), що, зрештою, має і прямі політичні наслідки. У цьому сенсі справджується закономірність, підмічена у повоєнний час Реймоном Ароном, коли великі держави прагнуть завоювати малі «скоріше підривною діяльністю, ніж залякуванням атомною бомбою чи загарбанням» [2, 368]. Хоча імперії незрідка вдаються і до прямого політичного чи дипломатичного тиску. Одним із характерних методів неоколоніалізму західного типу (глобалістичного «нового імперіалізму», за Е. Смітом) може бути нав'язування незалежним державам неоколоніальної за суттю системи освіти та «гібридної космополітичної культури» [7, 38] загалом, щоб створювати культурно асимільовані,

денаціоналізовані суспільства, а в їх межах – корінні еліти. Не вельми допомагає цьому демократично-лібералістичному, глобальному імперіалізму прикриття поняттям «демократії», оскільки, як слушно спостерегла Ганна Арендт, «те, що ми сьогодні називаємо демократією, в реальності є олігархією, за якої меншість править більшістю» [1, 376]. Загалом неоколонії є вельми нестабільними утвореннями й тяжіють до громадянських протистоянь (як Конго) та поділів (як-от Судан), до перетворення в колонію (наприклад, Польща Понятовського у XVIII ст.) чи національну державу (на кшталт колишніх країн «Варшавського договору»).

Класичними прикладами неоколоній можуть бути новопосталі після Другої світової війни держави Африки, значною мірою підконтрольні країнам Заходу (передусім своїм колишнім метрополіям і США) чи країни Центрально-Східної Європи із так званого «соціалістичного табору», контрольовані СРСР (комуністичною Росією) до кінця 1980-х рр. Хоча сам феномен залежних, контрольованих чужоземною владою (у суті своїй, неоколоніальних) держав відомий і раніше. Характерно, що сам термін «неоколоніалізм» набув масового поширення після Другої світової, особливо після виходу у світ книжки першого президента незалежної Гани Кваме Нкруми «Неоколоніалізм як остання стадія імперіалізму» (Лондон, 1965).

Із здобуттям Україною Незалежності у 1991 р., на карті світу з'явилась нова держава, котра, на жаль, неухильно перетворювалась на неоколонію. Першим, хто чітко це помітив та обгрунтував, став націоналістичний філософ та ідеолог Василь Іванишин. Він же ж, спираючись на досвід класичного українського націоналізму, запропонував національно-визвольний, революційний шлях виходу із кризової політичної ситуації. Основними працями В. Іванишина, що стосуються теорії революції, стали наступні: «Нація. Державність. Націоналізм» (1992), «Українська ідея і перспективи націоналістичного руху» (1999), «На розпутті велелюднім» (2003), «Під проводом ОУН і з іменем Бандери» (2003), «Орден української надії» (2004), «Політична функція ВО «Тризуб» ім. С. Бандери» (2004), «Майдан-2 чи плацдарм української свободи» (2006), «Національна громада» (2006), «Внутрішня окупація – війна на знищення» (2006), «На вістрі боротьби» (2006) [6].

Мислитель виходив із того факту, що незалежність не дорівнює національній державності, а тому від 1991 р. почався новий етап національно-визвольної боротьби – «державотворчий» [6, 70]. Тобто мета національної революції, як її окреслював С. Бандера, досягнута лише частково: країну звільнено від комуністичної влади та зовнішньої російської окупації, але українську національну державу (Українську Самостійну Соборну Державу, «українську Україну») не здобуто. Крім того, відбувалася поступова еволюція й кристалізація нової постколоніальної державної системи, котра, зрештою, остаточно оформилась у часи президентств В. Ющенко і В. Януковича (2005 – 2013) в чітку неоколоніальну структуру із змінними геополітичними орієнтаціями владних еліт: то на Захід, то на Росію. Ідеолог так окреслював етапи становлення цієї антинаціональної системи: від домінування прокомуністичної та проросійської «бандократії» за Л. Кравчука [6, 159], через байдужість влади до інтересів найбільшої корінної нації та народу взагалі [6, 176], становлення «бюрократичного авторитаризму» [6, 284], стимулювання Росією і Заходом неоколоніальних процесів [6, 339], явний етноцид (позбавлення національних ознак, передусім мови) українців [6, 442], кланово-бюрократичний спосіб керування у президентсько-парламентській формі правління й кланово-парламентарний – у парламентсько-президентській [6, 445], аж до остаточно створення неоколоніальної системи «антинародної, антиукраїнської, космополітичної та бюрократично-олігархічної влади» [6, 588].

Цю «олігархічно-кланову злодійську систему» [6, 696], за якої навіть президент перетворюється всього на всього в «адміністратора неоколонії», В. Іванишин окреслює у 2006 р. дуже точним терміном, котрий здобув масове поширення, – «режим внутрішньої окупації»: «Внутрішня окупація – це така форма поневолення, коли народ опиняється під зловорожою владою вже не іноземних загарбників, а внутрішніх антинародних та антинаціональних сил, які зводять до мінімуму політичні права корінної нації..., захоплюють і використовують виключно у власних інтересах державний механізм, фінансову сферу, економіку, інформаційний простір країни, намагаються штучно ділити і деморалізувати, денаціоналізувати і нищити поневолену ними націю, щоб унеможливити її згуртування під прапором своєї національної ідеї, її визвольну боротьбу і своє власне – національне державотворення і народовладдя» [6, 845]. Основною ознакою цього зло-

чинного режиму є не корупція, не сам грабіж народу і держави, не «соціально-економічні деформації» (все це наслідки), а «передусім бездержавний і підневільний стан корінної нації, який на рідній землі й у власній країні загрожує цілковите знищення: цілеспрямоване і планомірне» [6, 845–846].

Справжнім творцем і господарем неокolonіального режиму є не безідейні політичні проекти (партії та блоки), а мафіозний спрут – «чужорідний і космополітичний транснаціональний олігархічний капітал кримінального походження» [6, 845], неофіційне гасло якого: «Україна без українців!» [6, 847]. Єдиним виходом із цього смертельного для нації кола є, на думку мислителя, продовження і логічне завершення національної революції: «А покінчити із внутрішньою окупацією можна тільки в один спосіб: шляхом продовження української національно-визвольної боротьби і реалізації української національної ідеї – створення української національної держави із всеохопною системою національного народовладдя» [6, 846].

Таким чином, В. Іванишин, відповідно до нових обставин політичної боротьби та національної екзистенції, посутньо розширює поділ С. Бандери на зовнішні (національні) та внутрішні (соціальні) революції. Він чітко увиразнює наявність та потребу для будь-якого поневоленого народу не лише *зовнішньої національної революції* (спрямованої проти зовнішнього окупанта), а й *внутрішньої національної революції* (скерованої проти окупанта внутрішнього, внутрішнього імперіалізму). Актуальність такої революційної пари можна помітити для всіх тих країн Африки, Азії та Латинської Америки («нових держав», за К. Гірцем), котрі, здобувши у ХІХ ст. чи після Другої світової війни незалежність (від зовнішніх колонізаторів), так і не стали національними державами, бо потрапили в залежність від колонізаторів внутрішніх, а через них – від їхніх іноземних господарів. Глибокі й різнопланові художні мегаобрази таких внутрішньо поневолених країн дали у своїй творчості письменники Тарас Шевченко («Царі», «Сон (комедія)», «Саул», «Посланіє»), Габріель Гарсія Маркес («Сто років самотності», «Осінь патріарха»), Маріо П'юзо («Сицилієць»), Ліна Костенко (в поезії періоду Незалежності та романі «Записки українського самашедшого»), Юрій Щербак (в трилогії «Час смертохристів», «Час великої гри», «Час тирана»), романісти Євген Пашковський та Олесь Ульяненко, українські поети постколоніального періоду – Петро Скунець, Борис Олійник, Павло Вольвач, Ігор Павлюк, Богдан Томенчук та ін., а також режисери Акіра Куросава («Сім самураїв», «Охоронець»), Еліа Казан («Віва Сапата»), Джон Стердженс («Чудова сімка»), Том Гріс («Сто рушниць»), Едвард Цвік («Кривавий діамант»), Мирослав Слабошпицький («Плем'я»), Кері Фукунага («Безрідні звірі»), режисери перших фільмів російського серіалу «Бандитський Петербург» (фільми з 1-го по 6-й) та ін.

Оскільки від 1991 р. ООН проголосила «мирні форми революційної боротьби за УССД» [6, 286], то цей факт націоналістичний мислитель не міг не враховувати. Однак в умовах неокolonіальної (формально незалежної) державності В. Іванишин розрізняє все ж два види, дві можливості національної революції: 1) «національна революція у вигляді всенародного повстання» і 2) «національна революція через демократичний механізм» [6, 422]. Прикладом останнього виду ідеолог називає так звані «оксамитові» революції країн колишнього соцтабору та СРСР (крім України та Білорусі): Польщі, Східної Німеччини, Угорщини, Чехії, Словаччини, Румунії, Естонії, Латвії, Литви та ін. В історичній перспективі можна ще назвати інші успішні мирні революції, спрямовані проти внутрішнього поневолення, хоча й з іншими (не націоналістичними) ідеологічними знаками. Наприклад, в Італії 1922 р. та в Німеччині 1932 – 1934 рр. Водночас В. Іванишин неодноразово у своїх працях уточнює подвійне завдання внутрішньої національної революції: 1) провести якісні, революційні зміни в державі, але 2) так, щоб не поставити під загрозу українську державність і незалежність [6, 280, 430].

Український мислитель вказує й на суттєві відмінності між двома типами внутрішніх революцій: соціальною та національною. «Соціальна революція, – розтлумачує він, – має за мету цілі значно вужчі: досягнення соціальної справедливості в розподілі національних багатств шляхом повалення і зміни влади, державного устрою, суспільного ладу. Її метод – класова боротьба, її рушійна сила – покривджений клас чи класи». Прикладами таких революцій є всі соціалістичні (пролетарські) та лібералістичні (буржуазні) революції Нового часу. Натомість «мета національної революції – реалізація української національної ідеї, створення держави української нації

(УССД). Її завдання – забезпечити державний статус, захист, відродження і всебічний (у тому числі соціально-економічний) розвиток української нації, її продовження в часі. Рушійною силою національної революції є не якась соціальна група чи клас, а українська нація – народ, об'єднаний національною ідеєю» [6, 324]. Тому дещо дивно виглядають спроби окремих новітніх теоретиків обґрунтувати потребу в «соціально-національній революції»: соціальна емансипація нації є однією із органічних складових національного революційного процесу.

Вказуючи на пріоритетність мирних методів «безкровної і творчої» [6, 332] внутрішньої національної революції, В. Іванишин однак наголошує на тому, що вони повинні бути не рабськими (як-от голодування), а ефективними, дієвими – через «тиск організованого народу»: масові мітинги, пресинг місцевих керівників, блокування адмінбудівель і транспортних шляхів та ін. І повинні здійснюватись під гаслом: «Ви не дасте нам жити – ми не дамо вам панувати!» [6, 334–337, 179]. Як можна зауважити, все це і навіть більше продемонстрував повсталий народ під керівництвом «Правого сектору», «Самооборони» та «Автомайдану» під час зимового повстання 2013 – 2014 рр. У такий спосіб ідеолог підкреслює, що «мирний шлях» національно-визвольної боротьби хоч і має на меті зміцнення держави, а не «зміцнення режиму», але не зводиться до «демократично-парламентського» шляху [6, 159, 168]. Хоча парламентаризм також не варто скидати з рахунку, оскільки без партій можна зруйнувати якийсь суспільний лад, але не можна організувати краще політичне життя [6, 280]. Тому від початку 2000-х рр. у середовищі ВО «Тризуб» ім. С. Бандери розроблялись і рекомендації можливої участі націоналістів у виборах та владних структурах [6, 804 та ін.].

Передумовою успішної революції є, за В. Іванишином, як і в Т. Шевченка чи С. Бандери, «ідейне озброєння народу» [6, 211], бо: «Не можна ошчасливити народ без участі самого народу» [6, 469]. Важливу роль тут мав би відіграти процес творення «українських національних громад» як базових структур в «системі творення української національної держави» [6, 697]. При цьому «єдино можливим для українців фактором політичної консолідації та державотворення» мислитель називає ОУН як національний революційний «політичний орден», «орден української надії» [6, 305, 312]. Саме цей орден мав у 1990-х, згідно з Іванишиною «теорією птаха», консолідувати націоналістичний рух: голова «птаха» – Провід ОУН, одне крило – націоналістична партія (КУН), а інше – націоналістична молодіжна організація («Тризуб») [6, 771]. Однак надії на існуючу ОУН не справдилися. І вже у 2004-му ідеолог констатуватиме: «...вперше за свою історію Провід ОУН не зміг у найвідповідальніший момент своєї історії, після проголошення незалежності і створення держави, запропонувати народові власну ідеологію і програму національного державотворення...». Однак при цьому мислитель твердо вірить у відродження ОУН, вбачає в цьому органічну потребу для успішності національно-визвольного руху [6, 787, 788].

У 2006-му незадовго до смерті В. Іванишин ще раз чітко і недвозначно окреслює свою публічну позицію як провідника «Тризубу» щодо революційного процесу. Відповідаючи на поставлене на організаційній інтернет-конференції питання щодо доцільності силового варіанту революції, мислитель зауважує наступне: «Звичайно, можна вже зараз вдатися до радикальних акцій, сподіваючись, що це сколихне зневірене і наркотизоване брехнею суспільство. Але націоналізм – це ще й велика відповідальність за наслідки своїх політичних дій. Сподіватися на те, що «Тризуб» кине кілька тисяч людей у силову боротьбу з нинішньою владою і переможе, – це, м'яко кажучи, наївність. А навіть якби переміг, то зуміли б ми сформувані іншу, кращу для народу владу? Думаю, що Віктор Ющенко теж був не проти перетворити Україну в рай і цим вславити себе на віки. А чого досяг?

Але підемо далі. Припустимо, що ми таки вдалися до силового усунення нинішньої влади. Самі ми перемогти не можемо – потрібна підтримка політикуму і народу. Якого політикуму? Того, що навіть не писнув про те, що знову маємо «український» уряд без українців? (...)

А якою буде реакція поділеного і політично дезорієнтованого народу на наші дії? Вдаримо по регіналах – і наткнемося на опір «головорізам-бандерівцям» з боку їхніх симпатиків, а це коло 40% електорату, рахуючи тих, що ще вірять комуністам і соціалістам. Вдаримо по захребетниках і патріотах-іскаріотам з «Нашої України» – і переважна більшість національно-патріотичних громадян повірять усяким юдам, патріотам-іскаріотам та політдіотам, що ми – найманці регіона-

лів... У кращому випадку – погубимо Організацію, у гіршому – спровокуємо громадянську війну, накличемо нових окупантів-миротворців, а народ замість своєї внутріокупаційної одержить чужу окупаційну владу. На інше розраховувати не доводиться.

Революційний спосіб діяння починається з революційного способу мислення. І нам треба ще дуже багато зробити, щоб в Україні виникла критична маса людей із національно-революційним способом мислення і щоб ця маса була включена в систему українського національного державотворення. Бо влада – це суспільно-політична система. А системі можна успішно протиставити тільки іншу систему, як це свого часу зробила ОУН. Інакше – або заміна влади за принципом «яке їхало, таке здибало», як це сталося внаслідок перемоги В.Ющенка, або безтямний бунт, чимало героїв і море крові, у якій втонуть наші незалежність і державність. Але в обох випадках – ще більше уярмлення і зневіра народу.

А тому – не бунт, а революція, не хаос, а система, не авантюра, а націоналістична робота з людьми. Першочерговим є завдання змінити ставлення людей до влади і до своєї ролі в державі...» [6, 879–881].

Після смерті В. Іванишина в 2007 р. його бандерівську в суті своїй концепцію найgruntовніше розвинув учень і послідовник Дмитро Ярош у наступних працях: «Українська революція: XXI століття» (2009), «Звернення до українського народу» (2010), «У передчутті революції» (2011), «Марш на Київ» (2011), «Окови неправди розірвати» (2011), «Слово до побратимів: минуле, сучасне, майбутнє» (2012), «Українська політична організація «Тризуб» (2012). Усі ці роботи були видані книжкою «Нація і революція» у 2012-му та без змін перевидані у 2015-му [8], що вказує на незмінність ідеологічних орієнтирів Д. Яроша вже як лідера не лише «Тризубу», а й всеукраїнського громадсько-політичного руху «Правий сектор», а згодом громадської організації «Державницька ініціатива Яроша».

Ще у 2009-му Д. Ярош чітко вказує на наявність в українства двох основних фронтів. Один з них внутрішній – це боротьба із режимом внутрішньої окупації, а інші два зовнішні – із Московською імперією і Західним глобалізмом [8, 40]. Тому у 2010-му «Тризуб» не визнає новобраного В. Януковича президентом, називає його «узурпатором» й окреслює як «ставленника промосковських паразитів-олігархів», як ворога «національної незалежності українського народу» [8, 64]. Ідеолог відзначає виникнення виразної революційної ситуації під час утвердження режиму Януковича й підкреслює, що «режим внутрішньої окупації апіорі неможливо подолати еволюційними методами, бо авторитарна за своєю суттю система Януковича не дозволяє, використовуючи закони держави Україна та легітимні механізми зміни влади, привести до керма держави людей, які б не були частинкою згаданої системи» [8, 77].

Так ще раз актуалізується потреба в національній революції як «Священній Війні за Бога, Україну, Свободу» [8, 55], під якою розуміється наступне: «Національна революція – це не бунт, не заколот і не різня. Це системні радикальні зміни в житті нації, здійснені її провідною верствою за всебічного сприяння народних мас. Національна революція в Україні ставить собі за мету ліквідувати режим внутрішньої окупації та передати всю повноту влади у руки національно пробудженого народу» [8, 52]. Йдеться про «велику мету» – здобути національну державу (УССД) і чітку концепцію боротьби: «Визвольна, революційна, безоглядна і масова боротьба українського народу за УССД, ведена власними силами Нації за всяких умов, усіма доступними методами, на засадах ідеології українського націоналізму в інтерпретації Степана Бандери і під єдиним керівництвом націоналістичного революційного Проводу, створеного на базі Національного Революційного Ордену» [8, 93].

У 2009-му Д. Ярош окреслює наступні етапи розгортання національної революції: 1) створення і розбудова національного Ордену, 2) відновлення єдиного всеохопного націоналістичного руху, 3) час національної революції і 4) закріплення, розбудова й розвиток УССД [8, 52]. Через два роки він дещо конкретизує цю схему з орієнтацією на парламентські вибори 2012 р.: 1) підготовчий етап (формування по всій Україні національно-революційних центрів), 2) передвиборчий і 3) післявиборчий, революційний («масові виступи громадян у столиця та обласних центрах») [8, 81–82].

Революційною ідеєю для Д. Яроша залишається класичний український націоналізм: «Тарас Шевченко, Микола Міхновський, Дмитро Донцов, Євген Коновалець, Микола Сцібор-

ський, Андрій Мельник, Степан Бандера, Олег Ольжич, Ярослав Стецько, Лев Ребет, Степан Ленкавський, Василь Іванишин – це ті стовпи націоналізму, основні ідейні постулати яких не можуть бути знецінені за жодних обставин» [8, 50]. Ця позиція є наскрізною для всіх праць ідеолога: «Український націоналізм – єдина націорятівна та державотворча ідеологія, що дає відповіді на всі питання сучасності та осяює майбутнє нашого народу» [8, 102]. Говорячи про потребу постання нової націоналістичної партії, автор акцентує на «ідейно-політичному вишколі членства» як «першооснові діяльності»: «Націоналістична ідея – це той цемент, який скріпить наші націоналістичні лави» [8, 106].

Окреме значне місце в теорії визвольної боротьби Д. Ярош відводить структурі націоналістичного руху, розвиваючи «теорію птаха» В. Іванишина. Йдеться про три основні складові: 1) відроджений Національний Орден (згодом названий Українським Націоналістичним Союзом) як системотворчий елемент (голова і тулуб) руху, 2) націоналістична партія (Українська політична організація «Триzub») як політичне крило і 3) ВО «Триzub» ім. С. Бандери як громадське молодіжне крило [8, 48, 103, 111]. Також ідеолог допускав існування в межах Ордену «різноманітних допоміжних структур: ідеологічних, політичних, молодіжних, професійних, силових тощо», але чітко підпорядкованих Проводу та зорієнтованих на діяльність «згідно орденської концепції національно-визвольної боротьби» [8, 47]. Причому у 2012 році дещо змінюється (порівняно із 2009-м) послідовність створення націоналістичних структур: спочатку розгортання «якісно нової Політичної організації», згуртування навколо національної ідеї широких націоналістичних лав, а після цього – «відродження Національного Ордену» [8, 109].

Відзначаючи прикру втрату новітніми ОУН (б) та ОУН (м) атрибутів орденської організації, Д. Ярош акцентує на потребі відродження орденської структури як «Ордену Української Нації» (за В. Іванишином): «...творити із найкращих представників сучасного покоління українців всеохоплюючий Національний Орден» [8, 40–42, 44]. При цьому орден розглядається як глибоко ідейна, «революційна» та «військово-політична» структура українських націоналістів [8, 46].

Цілом у класичному націоналістичному дусі трактує Д. Ярош і проблему методів революційної боротьби. Він підкреслює, що кожна націоналістична організація «має бути готова до діяльності у будь-яких умовах», особливо, якщо владу в Україні візьмуть відверто антидержавні, проросійські сили – Партія регіонів, КПУ та ін. [8, 49]. Тому вже у 2009-му ідеолог наголошує: «Національна революція може відбуватися у різні способи. Націоналісти не є кровожерними створіннями, а тому ми не відкидаємо також і мирних шляхів досягнення мети. Треба докласти максимум зусиль, щоб Революція відбулась мирно! Але, якщо інших варіантів не буде, треба зі зброєю в руках звільнити нашу землю від чужинських і «своїх» паразитів. Поневолено нація має право на будь-які форми і методи боротьби проти поневолювачів» [8, 53–54].

Особливо детально у Д. Яроша прописано «мирний сценарій» революційної боротьби («примусу нелегітимного режиму» Януковича «до складання своїх владних повноважень»), оскільки він, як і В. Іванишин, обстоює відповідальну державницьку позицію в боротьбі з режимом внутрішньої окупації: «...ми всі чудово розуміємо, що перша ж крапля крові може накликати на Україну цілі зграї геополітичних вампірів як із імперської Москви, так і з «демократичного» Заходу. «Миротворців» знайдеться чимало!» [8, 82]. Аналізуючи «терористичні» провокації влади у 2011-му (у Запоріжжі чи Василькові), ідеолог застерігає перед безвідповідальними збройними акціями як «найбільшим ідіотизмом», що грає на користь злочинної влади і пропонує як альтернативу масові вуличні акції (що частково сталося під час Зимового Майдану): «Єдина сила, яка здатна подолати режим внутрішньої окупації – це сотні тисяч українців та представників національних меншин на вулицях наших міст, об'єднані українською національною ідеєю та згуртовані єдиним революційним Проводом» [8, 107]. Однак щоб популяризувати націоналістичну концепцію, треба бути готовим не лише до «вуличної політики», а й до «парламентської політики» – активної виборчої діяльності (через політичну партію). Щоправда, зазначає Д. Ярош, основними при цьому мають бути «не вибори, а інтенсивна повсякденна революційна політична діяльність» [8, 107].

Висновки. Наведені вище спостереження, що стосуються передусім постколоніальної України, котра від 2014-го веде ще й війну із Російською Федерацією та її маріонетками на Донбасі,

можна типологізувати й екстраполувати на будь-який неоколоніальний досвід. Тож тезово узагальнимо сказане.

Розрізняючи два основні типи революцій – *зовнішні* та *внутрішні*, варто вирізнити в їх межах ще два підтипи. Йдеться про *зовнішню національну революцію* як національно-визвольну боротьбу проти зовнішнього окупанта (наприклад, боротьба ОУН та УПА проти російських поневолювачів). Та про *зовнішню імперську (сепаратистську) псевдоревольюцію*, котра по-суті є реваншистською провокацією, оскільки імітує начебто національно-визвольну (або соціальну) боротьбу реальних (як-от в Абхазії чи Південній Осетії) або створених штучно імперськими спецслужбами міфічних, вигаданих націй (наприклад, народу Новоросії у самопроголошених ДНР та ЛНР, що борються за відокремлення від української держави та приєднання до Росії). Імперські (сепаратистські) революції розв'язуються спецслужбами імперських держав, з метою ослабити та дестабілізувати ситуацію у суверенних державах та наново окупувати свої колишні колонії (як-от Крим чи Донбас) і при цьому мають характер напівприхованої (гібридної) військової операції (коли регулярні військові частини, шпигуни чи спецназівці імперії маскуються під «повстанців» чи «ополченців»).

Слід розрізняти також *внутрішню соціальну революцію* (спрямовану на вирішення соціальних питань) та *внутрішню національну революцію* як національно-визвольну боротьбу із неоколоніальними режимами внутрішньої окупації (переважно олігархічного типу).

Таким чином, теорія та практика класичного українського націоналізму вчить, що для успішності внутрішньої національної революції важливим є проведення системної революційної роботи із пріоритетним опертям на власні сили народу, надання переваги мирним (але не рабським) методам боротьби над збройними, використання сприятливої революційної ситуації та міжнародних факторів, а також врахування загроз можливої зовнішньої інтервенції чи громадянської війни. Звичайно, це ставить перед ідеологами та практиками національно-визвольної боротьби складні питання, вирішити чи розв'язати котрі швидко й відразу видається вельми проблематичним. Однак, як переконливо показують філософський, історичний та політичний досвіди, іншого шляху для успішного та тривалого подолання неоколоніалізму (як і колоніалізму явного), ніж національна революція, наврод чи існує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Арндт Х. О революції / Х. Арндт. – М.: Європа, 2011. – 464 с.
2. Арон Р. Мир і війна між націями: Пер. з фр. / Р. Арон. – К.: МП «Юніверс», 2000. – 688 с.
3. Бандера С. Перспективи української революції: Репринтне вид. / С.Бандера. – Дрогобич: ВФ «Відродження», 1998. – 640 с.
4. Гірц К. Інтерпретація культур: Вибрані есе / Пер. з англ. / К. Гірц. – К.: Дух і Літера, 2001. – 542 с.
5. Голдстоун Дж. Революції. Очень краткое введение / Пер. с англ. / Дж. Голдстоун. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. – 192 с.
6. Іванишин В. Українська ідея: вибрані твори / За ред. Петра Іванишина / В. Іванишин. – Дрогобич: Посвіт, 2014. – 928 с.
7. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е. Сміт. – К.: Ніка-Центр, 2006. – 320 с.
8. Ярош Д. Нація і революція / Д. Ярош. – Львів: ЛА «Піраміда», 2015. – 188 с.

REFERENCES

1. Arendt Kh. O revoliutsyi / Kh. Arendt. – M.: Yevropa, 2011. – 464 s.
2. Aron R. Myr i viina mizh natsiiamy: Per. z fr. / R. Aron. – K.: MP «Yunivers», 2000. – 688 s.
3. Bandera S. Perspektyvy ukrainskoi revoliutsii: Repryntne vyd. / S. Bandera. – Drohobych: VF «Vidrodzhenia», 1998. – 640 s.
4. Hirts K. Interpretatsiia kultur: Vybrani ese / Per. z anhl. / K. Hirts. – K.: Dukh i Litera, 2001. – 542 s.
5. Holdstoun Dzh. Revolyutsyi. Ochen kratkoie vvedeniie / Per. s anhl. / Dzh. Holdstoun. – M.: Izd-vo Instituta Haidara, 2015. – 192 s.
6. Ivanyshyn V. Ukrainska ideia: vybrani tvory / Za red. Petra Ivanyshyna / V. Ivanyshyn. – Drohobych: Posvit, 2014. – 928 s.
7. Smit E. Natsii ta natsionalizm u hlobalnu epohu / E. Smit. – K.: Nika-Tsentr, 2006. – 320 s.
8. Yarosh D. Natsia i revolyutsiia / D. Yarosh. – Lviv: LA «Piramida», 2015. – 188 s.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2017 р.